

Ústavný súd Slovenskej republiky
Hlavná 110
042 65 Košice

V Bratislave, 30.8.2023

Stanovisko *amicus curiae* Slovenského národného strediska pre ľudské práva k návrhu na začatie konania evidovanému Ústavným súdom Slovenskej republiky pod číslom Rvp 1220/2023

Vážený Ústavný súd Slovenskej republiky,

v súlade s ustanovením § 86 ods. 4 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov a medzinárodne rozšírenou zvyklosťou, že zástupcovia odbornej verejnosti môžu predkladať najvyšším súdnym autoritám stanoviská k prípadom týkajúcim sa verejného záujmu (tzv. *amicus curiae*), predkladá Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej v texte ako „Stredisko“) Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej v texte ako „Ústavný súd“) stanovisko k návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky (ďalej v texte ako „Ústava“), prijatého dňa 15. mája 2023 Ústavným súdom, ktoré je vedené pod evidenčným číslom spisu Rvp 1220/2023 (ďalej v texte ako „Návrh“).

Stredisko je vnútroštátnou inštitúciou na podporu a ochranu ľudských práv zriadenou zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva. V súlade so zákonom č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov, plní Stredisko zároveň mandát antidiskriminačného orgánu. Hlavným poslaním Strediska je monitorovať a vyhodnocovať dodržiavanie ľudských práv a zásady rovného zaobchádzania v Slovenskej republike, poskytovať právnu pomoc obetiam diskriminácie a intolerancie, či vydávať nezávislé správy a odporúčania o otázkach súvisiacich s diskrimináciou.

Z pozície nezávislej inštitúcie je cieľom Strediska týmto podaním predniesť Ústavnému súdu argumenty a informácie, ktoré by mu mohli napomôcť v rozhodovacom procese, a to pri plnom rešpektovaní jeho nezávislosti a odbornosti.

Vo vzťahu k pozitívnemu záväzku zabezpečiť realizáciu práva na ochranu súkromného života prostredníctvom vytvorenia osobitného právneho rámca uznania

a ochrany párov rovnakého pohlavia, ktorý vyplýva Slovenskej republike z čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej v texte ako „Dohovor“) a čl. 19 Ústavy, Stredisko poukáže vo svojom stanovisku na to, ako súčasná legislatíva Slovenskej republiky (resp. absencia osobitnej legislatívy) zasahuje do práva párov rovnakého pohlavia na ochranu súkromného života a je v rozpore so zákazom diskriminácie podľa čl. 12 Ústavy a čl. 14 Dohovoru.

A. K rozsahu právnej ochrany garantovanej čl. 19 ods. 2 Ústavy a čl. 8 Dohovoru

1. Čl. 16 ods. 1 Ústavy predstavuje všeobecnú ústavnú normu, ktorá chráni práva súkromnej povahy. Niektorým z týchto práv sa poskytuje osobitná ochrana, ktorá v rozsahu takejto osobitosti má prednosť pred ochranou garantovanou čl. 16 ods. 1 Ústavy.¹ Takéto práva vymedzuje napríklad čl. 19 ods. 2 Ústavy, ktorý garantuje právo na súkromný a rodinný život.

2. Ústava nedefinuje obsah práva na ochranu súkromného a rodinného života. Keďže základné práva a slobody podľa Ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), Ústavný súd pri vymedzení obsahu a rozsahu ústavných garancií uvedených práv prihliadal na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej v texte ako „ESLP“) týkajúcu sa predovšetkým výkladu čl. 8 Dohovoru.²

3. ESLP skonštatoval, že rozsah práva na „súkromný život“ v zmysle čl. 8 Dohovoru je potrebné vykladať extenzívne. Zahŕňa napríklad právo viesť „súkromný spoločenský život“, a teda možnosť jednotlivca rozvíjať svoju sociálnu identitu. Zahŕňa aj možnosť oslovovať iných s cieľom nadviazať a rozvíjať s nimi vzťahy (Bărbulescu proti Rumunsku, GC, 2017, § 70). V súvislosti so sexuálnou orientáciou uviedol, že spadá do osobnej sféry jednotlivca, a teda je chránená v rámci čl. 8 Dohovoru (Gas a Dubois proti Francúzsku, 2012, § 37). ESLP zhodnotil, že nedostupnosť právneho inštitútu, ktorý by uznával a chránil páry rovnakého pohlavia ovplyvňuje osobnú aj sociálnu identitu homosexuálnych osôb, ktoré chcú svoj vzťah legitimizovať a mať ho chránený zákonom (Fedotova a ďalší proti Rusku, GC, 2023, § 144).

4. V zmysle čl. 8 Dohovoru, právo na rodinný život zahŕňa manželské vzťahy, ale aj iné de facto „rodinné zväzky“, keď osoby spolu žijú aj mimo manželstva (Paradiso a Campanelli proti Taliansku, GC, 2017, § 140). Vzťahy párov rovnakého pohlavia spadajú pod rozsah právnej ochrany vymedzenej v čl. 8 Dohovoru (Schalk a Kopf proti Rakúsku,

¹ Orosz, L., Svák, J. a kol. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok I. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2021, str. 161.

² Drgonec, J. Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. 2. prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2019, s. 494

2010, § 94). Európska súdna autorita potvrdila pri viacerých príležitostiach, že pod čl. 8 Dohovoru, a teda pod rodinný a súkromný život spadajú prípady, v ktorých sťažovatelia namietajú nedostatočné právne uznanie a ochranu párov rovnakého pohlavia (Orlandi a ďalší proti Taliansku, 2018, § 143; Pajić proti Chorvátsku, 2016, § 68).

5. V nadväznosti na vyššie uvedené skutočnosti, právne uznanie a ochrana vzťahov párov rovnakého pohlavia spadá pod garantovaný rozsah ochrany “súkromného a rodinného života”, a teda pod rozsah právnej ochrany garantovanej čl. 19 ods. 2 Ústavy a čl. 8 Dohovoru (Fedotova proti Rusku, GC, 2023, §§ 141-151).

B. K pozitívnemu záväzku Slovenskej republiky

6. Primárnym cieľom čl. 8 Dohovoru je chrániť súkromný a rodinný život jednotlivcov pred svojvoľným zásahom zo strany orgánov verejnej moci (Libert proti Francúzsku, 2018, §§ 40-42). V takomto prípade možno hovoriť o negatívnej forme povinnosti, ktorá vyplýva z predmetného článku. Existencia pozitívneho záväzku je spojená s účinným rešpektovaním súkromného života (Lozovyye proti Rusku, 2018, § 36). Tieto povinnosti môžu zahŕňať aj prijatie opatrení, ktoré by zabezpečili rešpektovanie súkromného života a to aj v oblasti vzťahov medzi jednotlivcami (Evans proti Spojenému kráľovstvu, 2007, § 75).

7. Zo záverov Ústavného súdu možno identifikovať nasledovné:

„Ustanovenie čl. 19 ods. 2 neupravuje iba aplikáciu práva, ale vzťahuje sa aj na fázu tvorby práva. Ochrana poskytnutá vo fáze tvorby práva je dokonca natoľko intenzívna, že ústavou aj medzinárodnými dohovormi, ktoré majú povahu prameňa práva podľa čl. 11 ústavy, sa štátu ukladá, aby prijímal zákony, ktorými sa vytvoria podmienky umožňujúce občanovi uplatnenia práva na súkromie. Nečinnosť štátu v oblasti prijímania zákonov na ochranu práva na súkromný a rodinný život sa podľa medzinárodného štandardu uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd opakovane stala príčinou, ktorú Európsky súd pre ľudské práva označil za porušenie čl. 8 Dohovoru” (napr. vo veci Marckx, A. č. 31; Airey, A. č. 32; Rees, A. č. 106).³

8. Absencia právnej úpravy, ktorá by uznávala a chránila vzťahy párov rovnakého pohlavia predstavuje nenaplnenie pozitívneho záväzku, ktorý vyplýva z čl. 8 Dohovoru resp. čl. 19 ods. 2 Ústavy. Aplikovaním testu proporcionality a testu diskriminácie si Stredisko dovoľí preskúmať, či absentujúca vnútroštátna právna úprava predstavuje porušenie čl. 19 ods. 2 Ústavy resp. čl. 8 Dohovoru a porušenie čl. 12 Ústavy v spojení s čl. 19 Ústavy resp. čl. 14 v spojení s čl. 8 Dohovoru.

³ II. ÚS 59/97. Nález z 15. Októbra 1997. ZNUÚS 1997, s. 292.

C. K namietanému porušeniu práva na ochranu súkromného života osôb žijúcich v pároch rovnakého pohlavia

9. Slovenskej republike, ako zmluvnej strane Dohovoru, vyplýva z jeho čl. 8 pozitívny záväzok, bližšie interpretovaný judikatúrou ESĽP, prijať právny rámec umožňujúci párom rovnakého pohlavia primerané uznanie a ochranu ich zväzkov (Fedotova proti Rusku, GC, 2023, § 179).

10. Pri plnení tohto pozitívneho záväzku majú štáty určitú mieru voľnej úvahy. Táto je výrazne zúžená, pokiaľ ide o samotnú možnosť právneho uznania a ochrany vzťahov párov rovnakého pohlavia, berúc do úvahy dôležitosť aspektov osobnej a spoločenskej identity osôb žijúcich v pároch rovnakého pohlavia, ktoré sú v danej situácii dotknuté, a jasný pozitívny trend identifikovateľný medzi členskými štátmi Rady Európy v tejto oblasti. Štáty však požívajú širšiu mieru voľnej úvahy v otázke formy uznania párov rovnakého pohlavia a rozsahu ochrany ich práv (Fedotova proti Rusku, GC, 2023, §§ 187-188; Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine, 2023, § 65; Buhuceanu a ďalší proti Rumunsku, 2023, § 74).

11. Manželstvo je v súlade s čl. 41 ods. 1 Ústavy jedinečným zväzkom muža a ženy a v súlade s ústavnou definíciou upravuje podmienky jeho vzniku zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej v texte ako „zákon o rodine“). Iný inštitút právneho uznania vzťahov osôb rovnakého či opačného pohlavia právny poriadok nerozoznáva.

12. Partnerom rovnakého pohlavia môže byť v súčasnosti v zmysle niektorých zákonných ustanovení priznaný status „blízkej osoby“ alebo „osoby žijúcej v spoločnej domácnosti“ (bližšie pri problematike dedenia v bode 47 tohto stanoviska), ktorých obsah je však v mnohých prípadoch nejasný a ťažko dokázateľný.⁴ V takejto súvislosti absentuje právna istota pre páry rovnakého pohlavia, že ich zväzok bude na účely priznania konkrétnych nárokov uznaný správnymi orgánmi alebo súdmi. Oprávnenia vyplývajúce z postavenia blízkej osoby alebo osoby žijúcej v spoločnej domácnosti (ktoré napokon ani nemajú aspekt uznania partnerskej formy spolužitia) preto nie sú pre páry rovnakého pohlavia garanciou práva, na rozdiel od zosobášených párov, ktorým právny poriadok priznáva plný rad oprávnení.

13. Niektoré právne situácie vyplývajúce z absencie formy uznania párov rovnakého pohlavia možno riešiť inštitútmi občianskeho práva. Vzájomné zastupovanie v bežných veciach vyplývajúce manželom priamo zo zákona možno substituovať plnomocenstvom. Majetkové vzťahy medzi manželmi podliehajú inštitútu bezpodielového spoluvlastníctva manželov možno v určitých aspektoch medzi osobami žijúcimi v pároch rovnakého pohlavia

⁴ Slovenské národné stredisko pre ľudské práva: Správa o dodržiavaní ľudských práv vrátane zásady rovnakého zaobchádzania v Slovenskej republike za rok 2022, s. 61, dostupné na: <https://www.snslp.sk/wp-content/uploads/Sprava-o-LP-za-rok-2022-na-web.pdf>

upraviť zmluvami upravujúce vzájomné majetkové vzťahy. Tieto právne inštitúty však nemožno považovať za primeranú formu uznania a ochrany, nakoľko sú obsahovo limitované, neregulujú otázku vzájomných práv a povinností (napr. morálnej a materiálnej podpory) ako základných potrieb pri regulácii vzťahov párov v stabilných zväzkoch a absentuje pri nich istota uznania existencie vzťahu v konaniach pred súdnymi alebo administratívnymi orgánmi (Oliari a ďalší proti Taliansku, 2015, § 169; Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine, 2023, § 69).

14. Páry rovnakého pohlavia teda nepoživajú v Slovenskej republike právnu ochranu a nemajú možnosť mať regulované vzájomné práva a povinnosti tvoriace základné otázky partnerského života (napr. dedenie, úprava majetkových vzťahov, vzájomná vyživovacia povinnosť). Možnosti, ktoré im súčasný právny poriadok priznáva sa viažu na právne úkony podľa občianskoprávnej úpravy a nie na oficiálnom uznaní ich partnerského zväzku (porovnaj Oliari a ďalší proti Taliansku, 2015, § 81; Fedotova proti Rusku, GC, 2023, § 203).

15. Právna úprava Slovenskej republiky podľa názoru Strediska v súčasnosti nenapĺňa pozitívny záväzok podľa čl. 8 Dohovoru, vzhľadom na absenciu právneho inštitútu poskytujúceho právne uznanie a ochranu párom rovnakého pohlavia. Páry rovnakého pohlavia nemajú teda garantovanú ochranu súkromného a rodinného života v takej miere, v akej im ju priznáva čl. 8 Dohovoru, spôsobujúc zásah do práva na ochranu súkromného a rodinného života.

16. Na to, aby sa zásah do práva na ochranu súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy považoval za porušenie práva, musí ísť o neoprávnený zásah. Neoprávnené zasahovanie Ústavný súd vykladá ako „*také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa*“, pričom výsledok posúdenia vzťahu primeranosti medzi namietaným zásahom a sledovanými legitímnymi cieľmi závisí od toho, či zásah spočíval na relevantných a dostatočných dôvodoch (I. ÚS 13/00 z 9. júla 2001).

17. Právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života možno podľa čl. 8 ods. 2 obmedziť v prípadoch, kedy je to v súlade so zákonom a zároveň, ak je to nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

18. V kontexte porušenia práva podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy vykladanom v súlade s čl. 8 Dohovoru je nevyhnutné skúmať splnenie podmienky zákonného základu (legalita zásahu), nevyhnutnosti v demokratickej spoločnosti (proporcionalita zásahu) a legitímneho cieľa (legitimita zásahu). Prostredníctvom testu proporcionality tak dochádza k riešeniu kolízií medzi jednotlivými princípmi, resp. medzi ľudskými právami navzájom, resp. medzi

ľudskými právami a verejnými dobrami. Uvedené tri podmienky testu proporcionality musia byť naplnené kumulatívne.

19. Ústavný súd pri posudzovaní legitimacy cieľa a primeranosti zásahu do práva na ochranu súkromného a rodinného života definuje termín „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“ v súlade s judikatúrou ESĽP ako „*naliehavú spoločenskú potrebu prijať obmedzenie základného práva alebo slobody. Obmedzenie práv a slobôd je nevyhnutné, keď možno konštatovať, že cieľ obmedzenia inak dosiahnuť nemožno. Predpokladom teda je, že obmedzenie je nutné aj v demokratickej spoločnosti*“ (napr. I. ÚS 33/95, II. ÚS 28/96, PL. ÚS 15/1998). Znamená to, že „*zásah musí zodpovedať naliehavej spoločenskej potrebe a musí byť primeraný sledovanému legitímnemu cieľu*“ pričom pri určovaní rozsahu obmedzenia je dôležitá aj podstata práva, ktoré sa má obmedziť (I. ÚS 13/00 z 9. júla 2001). Ústavný test teda spočíva v tom, že zásah (v danom prípade absencia uznania a ochrany vzťahov párov rovnakého pohlavia) musí byť odôvodnený naliehavou spoločenskou potrebou. Nie je tak potrebné „naliehavou spoločenskou potrebou“ odôvodniť prijatie inštitútu pre uznanie a ochranu párov rovnakého pohlavia, ale naopak jeho absenciu - neprijatie.

20. Zásah do práva na ochranu súkromného a rodinného života spôsobený absenciou osobitného rámca uznania a ochrany práv párov rovnakého pohlavia nemožno podľa názoru Strediska ospravedlniť legitímnym cieľom vyplývajúcim z naliehavej spoločenskej potreby. V tejto súvislosti ESĽP v obdobných prípadoch porušenia čl. 8 Dohovoru uviedol, že široko formulovaný cieľ ochrany tradičnej rodiny a inštitúcie manželstva nemôže byť sám o sebe akceptovaný ako prijateľný dôvod verejného záujmu, ktorý by ospravedlňoval odmietnutie akejkoľvek formy právneho uznania a ochrany párov rovnakého pohlavia (Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine, 2023, § 76).

21. Stotožňujúc sa so stanoviskom Komisárky Rady Európy pre ľudské práva, v procesnom postavení tretej strany, podaným v rámci konania vo veci Fedotova proti Rusku⁵ ESĽP uviedol, že poskytnutie právneho uznania a ochrany rôznym typom rodín vrátane párov rovnakého pohlavia nepredstavuje ohrozenie inštitúcie manželstva, nakoľko neobmedzuje páry opačného pohlavia v ich slobode uzatvárať manželstvá a požívať výhody, ktoré im z neho vyplývajú. Preto ani argumenty na zabezpečenie ochrany tradičnej rodiny a inštitútu manželstva neobstoja ako zdôvodnenie absencie akejkoľvek formy právneho uznania a ochrany párov rovnakého pohlavia (Buhuceanu a ďalší proti Rumunsku, 2023, § 81; Fedotova proti Rusku, GC, 2023, § 212). Ústavná definícia manželstva a záväzok Slovenskej republiky tento zväzok všestranne chrániť nie je podľa názoru Strediska

⁵ Third party intervention by the Council of Europe Commissioner for Human Rights under Article 36, paragraph 3, of the European Convention on Human Rights Application No. 40792/10, 30538/14 and 43439/14 Irina Borisovna Fedotova and Irina Vladimirovna Shipitko and 2 other applications v. Russia, bod 31, dostupné na: <https://rm.coe.int/third-party-intervention-before-the-european-court-of-human-rights-in-/1680a5de6c>

prijateľným dôvodom na neposkytnutie primeraného právneho uznania a ochrany párom rovnakého pohlavia.

22. Prijateľným dôvodom verejného záujmu nemôžu byť ani tradície, stereotypy, či prevládajúce spoločenské postoje, nakoľko ani tie podľa judikatúry ESĽP sami o sebe nepredstavujú dostatočné odôvodnenie rozdielného zaobchádzania na základe sexuálnej orientácie (Fedotova proti Rusku, GC, 2023, § 217; Khamtokhu a Aksenchik prot Rusku, 2017, § 78 s ďalšími odkazmi na judikatúru).

23. Pokiaľ ide o spoločenskú mienku, prieskumy verejnej mienky v Slovenskej republike vykazujú podporu právnomu uznaniu párov rovnakého pohlavia. V prieskume agentúry Ipsos z roku 2022 sa spolu 48,73 % respondentov a respondentiek vyjadrilo, že rozhodne alebo skôr súhlasia s tým, že by mali byť zavedené registrované partnerstvá, kým 39,02 % respondentov a respondentiek s týmto tvrdením úplne alebo čiastočne nesúhlasilo.⁶ V roku 2019 prieskum agentúry AKO ukázal, že 57 % ľudí na Slovensku podporuje životné partnerstvá pre všetky páry.⁷ Hoci uvedené prieskumy verejnej mienky vykazujú podporu právneho uznania párov rovnakého pohlavia, Stredisko zdôrazňuje, že aj v prípade nedostatku spoločenského konsenzu na vnútroštátnej úrovni, by Slovenská republika ako zmluvná strana Dohovoru nemala túto skutočnosť považovať za prijateľný dôvod na neposkytnutie primeraného právneho uznania a ochrany párom rovnakého pohlavia, a to ani v prípade negatívnych alebo hostilných postojov časti spoločnosti (Fedotova proti Rusku, GC, 2023, § 219; Buhuceanu a ďalší proti Rumunsku, 2023, § 80).

24. Z pohľadu primeranosti zásahu pri absencii legitímneho cieľa legislatívna nečinnosť popiera podstatu a zmysel základných práv a slobôd a podstatu jedinečnosti jedinca ako ľudskej bytosti, ktorá sa premieta do mnohých právnych i politických dokumentov, vrátane Ústavy. Podľa právneho názoru Strediska legislatívna nečinnosť predstavuje neprimeraný zásah do práva na súkromný a rodinný život pre páry osôb rovnakého pohlavia, ba priam popiera podstatu a zmysel tohto práva.

D. K namietanej diskriminácii osôb žijúcich v pároch rovnakého pohlavia

25. Všeobecný princíp rovnosti, ako aj antidiskriminačný normatív, sú zakotvené v Ústave v čl. 12 ods. 1 (všeobecný princíp rovnosti) a v čl. 12 ods. 2 (normatív zákazu diskriminácie). Ustanovenie čl. 12 ods. 2 Ústavy má všeobecný, deklaratívny charakter a nie charakter základného ľudského práva a slobody. Jeho použitia je možné sa dovolávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd uvedených v Ústave (I. ÚS

⁶ M. Kern: *Za registrované partnerstvá je viac ľudí než proti nim (prieskum Ipsosu)*, Denník N, 27.10.2022, dostupné na: <https://dennikn.sk/3079308/za-registrovane-partnerstva-je-viac-ludi-nez-proti-nim-prieskum-ipsosu/>

⁷ Čo najviac ohrozuje rodiny na Slovensku? Registrované partnerstvá to nie sú, SITA, 15.9.2019, dostupné na: <https://sita.sk/co-najviac-ohrozuje-rodiny-na-slovensku-registrovane-partnerstva-to-podla-prieskumu-nie-su/>

17/1999 zo dňa 22. septembra 1999). Relevantným v posudzovanom prípade je čl. 19 ods. 1 Ústavy, resp. čl. 8 Dohovoru.

26. Kľúčovým je vyhodnotenie toho, či sa osoby s tzv. menšinovou sexuálnou orientáciou, resp. osoby žijúce v pároch rovnakého pohlavia a páry odlišného pohlavia nachádzajú v porovnateľnej situácii. Východiskovým bodom hodnotenia je povaha (účel) práva na súkromný a rodinný život. Zahnutie párov osôb rovnakého pohlavia pod ochranu práva na súkromný a rodinný život je logickým a prirodzeným vyústením zvyšovania štandardu ochrany ľudských práv a zároveň vyjadrením súladu s právom na rovnaké zaobchádzanie (zákaz diskriminácie podľa čl. 14 Dohovoru), nakoľko pojem „rodina“ podľa čl. 8 Dohovoru sa neobmedzuje iba na manželské vzťahy a môže zahŕňať ďalšie *de facto* „rodinné väzby“, keď strany žijú spolu mimo manželstva.⁸ K vyčleneniu osôb s tzv. menšinovou sexuálnou orientáciou, resp. osôb žijúcich v pároch rovnakého pohlavia dochádza z dôvodu nerešpektovania práva na súkromný a rodinný život.

27. Zákony musia rešpektovať princíp rovnosti – k rovnakým situáciám musia pristupovať rovnako a k odlišným odlišne a zaručovať rovnosť s ohľadom na akékoľvek dôvody prípadnej diskriminácie. Zákonná úprava, ktorá zvýhodňuje určitú skupinu osôb, nemôže byť len z tohto dôvodu označená za takú, ktorá porušuje princíp rovnosti.

28. Vážiť, či je dôvod na takéto zvýhodnenie, čo je jeho cieľom a medzi takýmto cieľom a v zákone zakotveným zvýhodnením musí byť vzťah primeranosti – proporcionality (PL. ÚS 21/2000 zo dňa 15. novembra 2000). Zákonodarca je v rámci svojej normotvornej činnosti výrazne limitovaný, a to práve obsahom ľudských práv, pričom má povinnosť zaistiť súlad právnej úpravy s ľudskými právami tak, ako sú vymedzené v záväzných vnútroštátnych a medzinárodných prameňoch práva. Princíp proporcionality však nedisponuje absolútnou povahou, len aproximatívnu. V konkrétnom individuálnom prípade je tak úlohou súdov kolidujúce princípy vyvažovať.

29. Ústavný súd pri skúmaní nerovnosti a jej ústavnoprávnej intenzity sa vo svojej rozhodovacej činnosti prikláňa k testu aplikovanému k posudzovaniu zákazu diskriminácie aplikovaným ESLP. Test nachádza odpovede na túto množinu otázok:

- či došlo k vyčleneniu porovnateľného jednotlivca alebo skupiny hlavne vo väzbe alebo v spojitosti s výkonom základných práv a slobôd,
- či sa tak udialo na základe kvalifikovaného kritéria alebo podobného neospravedliteľného dôvodu,
- pričom vyčlenenie je na príťaž jednotlivcovi alebo skupine a

⁸ Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights – Right to respect for private and family life, home and correspondence. Council of Europe/European Court of Human Rights, 2020, s. 67. Dostupné na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_8_ENG

- *uvedené vyčlenenie nemožno ospravedlniť, pretože buď absentuje dôvod ospravedlnenia (verejný, legitímny záujem) alebo ide o neprimeraný, neproporcionálny zásah.*

30. K porušeniu ústavnoprávneho princípu rovnosti dochádza v prípadoch, kedy sa s jednou skupinou adresátov noriem zaobchádza inak (menej priaznivo) ako s inou skupinou, hoci medzi nimi neexistujú rozdiely takého druhu a takej závažnosti, ktoré by odôvodňovali takéto nerovnosť (ÚS 5/03 zo dňa 19. februára 2003). Na zistenie diskriminácie je v prvom rade potrebné určiť porovnateľnosť – komparátor (spoločný menovateľ), zmysluplnosť spoločných prvkov porovnávaných osôb alebo skupín osôb (ÚS 7/2013 zo dňa 25. júna 2014).

31. Na rozdiel od párov opačného pohlavia, ktorých práva sú chránené prostredníctvom inštitútu manželstva (bližšie v bode 11 tohto stanoviska), v Slovenskej republike absentuje právna úprava, ktorá by uznávala a chránila vzťahy párov rovnakého pohlavia, či už prostredníctvom inštitútu manželstva alebo inej alternatívnej formy právneho uznania.

32. Aktuálny právny stav má viaceré negatívne dopady na fungovanie párov rovnakého pohlavia. Bez právneho uznania párom rovnakého pohlavia a ich deťom sú odopreté viaceré práva. Zároveň nemôžu prevziať záväzky za vzájomnú starostlivosť o svoje deti. Absentuje spoločenské uznanie, prijatie a garancia právnej ochrany. Na rozdiel od párov opačného pohlavia, ktoré využili možnosť uzavrieť manželstvo, u párov rovnakého pohlavia takáto alternatíva alebo iná adekvátna právna forma uznania absentuje.

33. Európska súdna autorita pritom vo viacerých svojich rozhodnutiach stanovila, že páry rovnakého pohlavia sú rovnako spôsobilé ako páry opačného pohlavia vytvárať stabilné, záväzné vzťahy a majú rovnaké potreby pokiaľ ide o vzájomnú podporu a pomoc. Práve z tohto dôvodu sú v rovnakom postavení ako páry opačného pohlavia pokiaľ ide o potrebu právneho uznania a ochrany ich vzťahov (Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine, 2023, § 63, Schalk a Kopf proti Rakúsku, 2010, § 99, Vallianatos a ďalší proti Grécku, GC, 2013, § 78).

34. Spoločným menovateľom je potreba zabezpečenia právneho uznania a ochrany vzťahov párov rovnakého a opačného pohlavia.

35. Druhým krokom testu posúdenia zákazu diskriminácie je vyhodnotenie, či k vyčleneniu skupiny osôb došlo na základe kvalifikovaného kritéria. Zakázané dôvody diskriminácie sú vymenované v článku 12 ods. 2 Ústavy, ktorý zahŕňa aj dôvod iné postavenie. Pri vyhodnocovaní otázky toho, či istý dôvod menej priaznivého zaobchádzania možno podradiť pod dôvod iné postavenie, je potrebné vychádzať z vymedzenia obsahu pojmu iné postavenie, ktorý formuje rozhodovacia prax najvyšších súdnych autorít, predovšetkým Ústavný súd.

36. Vychádzajúc z judikatúry Ústavného súdu pod iné postavenie nie je možné subsumovať akýkoľvek dôvod, ale len dôvod, ktorý „*musí byť za každých okolností spätý s ľudskou jedinečnosťou, čo znamená, že musia byť vopred dané také vlastnosti, ktoré sú imanentne dané človeku ako ľudskej bytosti a ktoré ho odlišujú od iných ľudí. To však neznamená, že ochrana poskytovaná týmto ustanovením sa obmedzuje na odlišné zaobchádzanie založené na vlastnostiach, ktoré sú osobné v tom zmysle, že by boli vrodené alebo nemenné, môže ísť aj o dôvody spočívajúce na osobných voľbách odrážajúcich osobnostné rysy.*“ (PL. ÚS 1/2012 z 3. júla 2013 a PL. ÚS. 8/2014 z 27. mája 2015)⁹

37. Ústavný súd pri vymedzení pojmu iné postavenie tiež použil argumentačnú líniu podľa ktorej, dôvod iného postavenia „*musí byť vždy aspoň latentne známy vopred a musí byť jednou z príčin alebo dôvodov nerovnakého zaobchádzania. Zákaz diskriminácie má v sebe už z povahy veci zakomponovaný určitý aspekt porovnávania a v najvšeobecnejšej rovine ho možno vymedziť ako zákaz neospravedlňiteľného rozličného zaobchádzania na základe určitého kritéria, ktoré nesmie byť na ujmu.*“ (PL. ÚS 8/2014 z 27. mája 2015)

38. Podľa EŠLP sa v čl. 14 Dohovoru „sexuálna orientácia“ neuvádza výslovne ako chránený dôvod. Vo viacerých veciach však EŠLP uviedol, že sexuálna orientácia patrí medzi „iné“ dôvody chránené čl. 14 (Fretté proti Francúzsku, 2002, § 32). Rozdiely založené na sexuálnej orientácii musia byť opodstatnené obzvlášť závažnými dôvodmi (Gas a Dubois proti Francúzsku, 2012, § 59). Všeobecne sa uznáva, že pod pojmom „iné postavenie“ sa rozumie aj odlišná sexuálna orientácia a otázky s tým súvisiace. Potvrďuje to znenie čl. 21 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, ktoré už výslovne uvádza: „*Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmysľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.*“

39. Sexuálna orientácia predstavuje dôvod, na ktorý sa vzťahuje čl. 14 Dohovoru. Ak je rozdielne zaobchádzanie založené na sexuálnej orientácii alebo pohlaví, miera voľnej úvahy štátu je podstatne užšia (X proti Poľsku, 2022, § 70). EŠLP konzistentne nepodporuje politiku a rozhodnutia založené na predsudkoch voči homosexuálnej menšine. EŠLP opakovane judikoval, že rovnako ako rozdiely založené na pohlaví, aj rozdiely založené na sexuálnej orientácii vyžadujú „obzvlášť presvedčivé a závažné dôvody“ ako ospravedlnenie. Rozdiely založené výlučne na úvahách o sexuálnej orientácii sú podľa Dohovoru neprijateľné (Macatė proti Litve, GC, 2023, § 209; Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine,

⁹ Uvedeným vymedzením Ústavný súd reagoval na judikatúru EŠLP, ktorý v rozhodnutí z 13. júla 2010 o sťažnosti č. 7205/07 vo veci Clift proti Spojenému kráľovstvu, k dôvodu iného postavenia vymedzeného v čl.

¹⁴ Dohovoru rovnako konštatoval, že „*ochrana poskytovaná týmto ustanovením sa neobmedzuje na odlišné zaobchádzanie založené na vlastnostiach, ktoré sú osobné v tom zmysle, že by boli vrodené alebo nemenné.*“

2023, § 62, ktorým sa v aplikovateľnosti čl. 14 Dohovoru judikatúra ESĽP od rozhodnutia vo veci Fedotova posunula).

40. Ďalším krokom ústavného testu diskriminácie je posúdenie či odlišné zaobchádzanie je na prítlač jednotlivcovi alebo skupine, a teda či neplnenie si pozitívneho záväzku Zmluvnej strany Dohovoru spôsobuje dotknutým osobám ujmu. Je potrebné zodpovedať otázku, či absencia právnej úpravy, ktorá by uznávala a chránila vzťahy párov rovnakého pohlavia, spôsobuje takýmto párom ujmu. Stredisko ilustratívne uvádza konkrétne právne predpisy, resp. ustanovenia, v ktorých absentuje ochrana vzťahov párov rovnakého pohlavia, a to napríklad v súvislosti s vyživovacou povinnosťou, problematikou starostlivosti o deti alebo dedením. Predmetné ustanovenia spomína len symbolicky na poukázanie ujmy spôsobenej párom rovnakého pohlavia v porovnaní s párom opačného pohlavia, ktorých práva sú chránené prostredníctvom právneho inštitútu manželstva.

41. Podľa § 71 ods. 1 a ods. 2 zákona o rodine, manželia majú vzájomnú vyživovaciu povinnosť. V prípade neplnenia povinnosti, existuje možnosť navrhnúť súdu stanovenie rozsahu vyživovacej povinnosti tak, aby životná úroveň oboch manželov bola v zásade rovnaká. Súd pri rozhodovaní o určení rozsahu vyživovacej povinnosti prihliada aj na starostlivosť o domácnosť. Vyživovacia povinnosť medzi manželmi má prednosť pred vyživovacou povinnosťou detí voči rodičom. Právna úprava vyživovacej povinnosti pri pároch rovnakého pohlavia absentuje. Môžu síce vytvárať a budovať vzťahy na základe princípu vzájomnej starostlivosti a podpory, no v prípade neochoty plniť zo strany jedného z partnerov, absentuje možnosť obrátiť sa na súd v otázke určenia rozsahu vyživovacej povinnosti na dosiahnutie rovnakej životnej úrovne. Existencia možnosti medzi partnermi alebo partnerkami rovnakého pohlavia zaviazat' sa zmluvne k vzájomnej vyživovacej povinnosti nedokáže plnohodnotne nahradiť vyživovaciu povinnosť, ktorú vymedzuje zákon o rodine a ktorá vzniká automaticky uzavretím manželstva.

42. V zmysle § 100 ods. 1 zákona o rodine, osvojiť si maloleté dieťa môžu manželia alebo jeden z manželov, ktorý žije s niektorým z rodičov dieťaťa v manželstve, alebo pozostalý manžel po rodičovi alebo osvojiteľovi maloletého dieťaťa. Maloleté dieťa môže výnimočne osvojiť aj osamelá osoba, ak sú splnené predpoklady, že osvojenie bude v záujme dieťaťa. V prípade páru rovnakého pohlavia takáto možnosť neexistuje. Ako príklad možno uviesť pár rovnakého pohlavia, ktorý spoločne vychováva dieťa. Partner alebo partnerka biologického rodiča nemá možnosť si osvojiť dieťaťa.

43. Podľa § 100 ods. 2 zákona o rodine ako spoločné dieťa môžu maloletého osvojiť len manželia. Predmetným ustanovením dochádza k vylúčeniu párov rovnakého pohlavia, ako aj nezosobášených párov opačného pohlavia. Tie však majú možnosť uzavrieť manželstvo, a tak splniť zákonné podmienky na osvojenie dieťaťa, páry rovnakého pohlavia takú možnosť nemajú.

44. Podľa § 17 ods. 1 zákona o sociálnom poistení nárok na úrazové dávky z úrazového poistenia zamestnávateľa má zamestnanec zamestnávateľa podľa § 16 po splnení podmienok ustanovených predmetným zákonom. Zákon ďalej v § 17 ods. 3 stanovuje, že nárok na úrazové dávky za podmienok, ktoré stanovuje predmetný zákon má aj manžel (manželka), nezaopatrené dieťa po fyzických osobách uvedených v odsekoch 1 a 2 a fyzická osoba, voči ktorej mala fyzická osoba uvedená v odsekoch 1 a 2 v čase úmrtia vyživovaciu povinnosť. Súčasná právna úprava podobný nárok partnerovi či partnerke rovnakého pohlavia nepriznáva. Nepriznáva ho ani partnerovi alebo partnerke opačného pohlavia. Takéto páry však majú možnosť uzavrieť manželstvo. Následne, nárok na úrazové dávky za podmienok ustanovených zákonom o sociálnom poistení má aj manžel (manželka) fyzickej osoby uvedenej v § 17 ods. 1 a 2.

45. V zmysle § 74 ods. 1 zákona o sociálnom poistení, vdova má nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, invalidného dôchodku alebo mal nárok na predčasný starobný dôchodok alebo ku dňu smrti splnil podmienky nároku na starobný dôchodok, alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok, alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. V zmysle § 74 ods. 6 zákona o sociálnom poistení, na nárok vdovca na vdovecký dôchodok po manželke platia odseky 1 až 5 rovnako. Právna úprava, v prípade párov rovnakého pohlavia absentuje. Partner muža na dôchodku, ktorý zomrel nemá nárok na vdovecký dôchodok.

46. V prípade dedenia zo zákona, Občiansky zákonník vymedzuje štyri dedičské skupiny. Upravuje, že manžel môže dediť v prvej alebo v druhej dedičskej skupine. Ak nededia poručiťovi potomci, dedí v druhej skupine manžel, rodičia poručiťa a tzv. spolužijúce osoby. Pozostalý manžel môže byť v druhej skupine aj samostatným dedičom. Rovnako samostatným dedičom v druhej skupine zákonných dedičov môžu byť aj rodičia poručiťa, pokiaľ niet iných dedičov tejto skupiny.

47. Partneri rovnakého pohlavia nie sú priamo definovaní v žiadnej dedičskej skupine. Môžu patriť do definície tzv. spolužijúcich osôb, ktorí sú vymedzení v druhej alebo v tretej dedičskej skupine. Na rozdiel od manžela a rodiča poručiťa, spolužijúce osoby nemôžu byť v druhej skupine samostatnými dedičmi. V prípade, ak nededí manžel ani žiadny z rodičov, spolužijúca osoba dedí v tretej dedičskej skupine. V tretej skupine dedia rovnakým dielom poručiťovi súrodenci a spolužijúce osoby.

48. Na rozdiel od manžela poručiťa, partner rovnakého pohlavia musí preukazovať, že spĺňa podmienky spolužijúcich osôb. U spolužijúcich osôb musia byť súčasne splnené tieto zákonné podmienky: spolužitie s poručiťom v spoločnej domácnosti, existencia minimálnej dĺžky spolužitia v spoločnej domácnosti, t. j. aspoň jeden rok pred smrťou poručiťa a starostlivosť o spoločnú domácnosť, alebo odkázanosť uvedených osôb na výživu poručiťa. V prípade manželstva nie je relevantná jeho dĺžka a skutočnosť, či manželia žijú v spoločnej domácnosti.

49. Môže nastať situácia, kedy partneri rovnakého pohlavia fungujú v dlhoročnom stabilnom vzťahu, no nežijú v spoločnej domácnosti, v prípade smrti jedného z partnerov, druhý automaticky nespĺnil podmienky dedenia zo zákona. Pritom ESĽP potvrdil, že páry, ktoré spolu nežijú, či už zo sociálnych dôvodov alebo z dôvodu zamestnania, stále môžu vytvárať stabilné zväzky, a teda spadajú pod ochranu práva na rodinný život v zmysle čl. 8 Dohovoru (Vallianatos a ďalší proti Grécku, GC, 2013, § 73). ESĽP uviedol, že v dnešnom globalizovanom svete viaceré páry zažili obdobie, počas ktorého fungovali vo vzťahu na diaľku. Kvôli zamestnaniu alebo inému dôvodu mohli bývať v rôznych krajinách. Skutočnosť, že spolu nebyvajú, teda sama osebe nemá vplyv na existenciu stabilného vzťahu alebo potrebu jeho ochrany (Oliari a ďalší proti Taliansku, 2015, § 169). V rovnakej situácii sa môžu nachádzať partneri opačného pohlavia, ktorí nežijú v spoločnej domácnosti. Takéto páry však majú možnosť uzavrieť manželstvo.

50. Situáciu párov rovnakého pohlavia možno riešiť spísaním závetu. V takomto prípade ide o úkon navyše v porovnaní s manželmi, ktorým vzniká právo dediť priamo zo zákona. Súčasná právna úprava dostatočne nechráni vzťahy párov rovnakého pohlavia v súvislosti s dedičskými právami.

51. Absencia právnej úpravy, ktorá by uznávala a chránila vzťahy párov rovnakého pohlavia má jednoznačne negatívny dopad na život a fungovanie takýchto párov a spôsobuje im ujmu.

52. Predmetom štvrtého bodu testu diskriminácie je posúdenie, či nie je možné vyčlenenie jednotlivca, prípadne skupiny ospravedlniť, pretože buď absentuje dôvod ospravedlnenia (verejný, legitímny záujem), alebo ide o neprimeraný, neproporcionálny zásah.

53. Vyčlenenie párov rovnakého pohlavia z prístupu k vyššie uvádzaným právam nemožno ospravedlniť žiadnym legitímnym záujmom (bližšie v bode 20 tohto stanoviska) a nemôže ním byť ani ochrana tzv. tradičnej rodiny, ako vyplýva z bodu 21 tohto stanoviska (pozri aj Fedotova proti Rusku, GC, 2023, §§ 208, 212, 213, 216 a 217). Podľa právneho názoru Strediska neexistuje spoločenský záujem, ktorý by mohol ospravedlniť úplnú absenciu inštitútu pre páry rovnakého pohlavia, resp. absenciu právneho uznania vzťahu medzi párami rovnakého pohlavia vo forme zväzku. Rovnako tak zákonodarca nikdy nedeklaroval spoločenský záujem, ktorý by mohol odôvodniť jeho legislatívnu nečinnosť.

54. Stredisko na základe aplikovaného testu proporcionality konštatuje, že súčasný právny stav je dostatočným podkladom pre konštatovanie o porušovaní čl. 12 ods. 2 Ústavy v spojení s čl. 19 ods. 2 Ústavy.

E. K vývoju v oblasti práv párov rovnakého pohlavia

55. Schopnosť párov rovnakého pohlavia vytvárať stabilné, záväzné vzťahy rovnako ako páry opačného pohlavia, ako aj rovnaké potreby, pokiaľ ide o vzájomnú podporu a pomoc, potvrdzujú aj dáta Agentúry Európskej únie pre základné práva z prieskumu o situácii LGBTI osôb v Európskej únii z roku 2020, podľa ktorých 47 % LGBTI respondentov a respondentiek za Slovensko odpovedalo, že sú aktuálne v partnerskom alebo rodinnom vzťahu so svojim partnerom alebo svojou partnerkou, pričom 25 % z nich zdieľa s partnerom alebo partnerkou jednu domácnosť (kohabitujúci partneri).¹⁰ Spomedzi respondentov a respondentiek celoslovenského LGBTI+ prieskumu, ktorý realizovala Iniciatíva Inakosť v rokoch 2021 a 2022, 43,49 % respondentiek a respondentov bolo v čase prieskumu vo vzťahu s partnerom alebo partnerkou opačného pohlavia, pričom 32,75 % označilo pri rodinnom stave, že žijú s partnerom alebo partnerkou rovnakého pohlavia alebo v manželstve, či registrovanom partnerstve s partnerom alebo partnerkou rovnakého pohlavia.¹¹

56. Výsledky celoslovenského LGBTI+ prieskumu Iniciatívy Inakosť tiež ukázali, že až 93,69 % respondentov a respondentiek by si želalo možnosť uzavrieť niektorú z foriem právneho uznania párov rovnakého pohlavia (61,32 % vo forme manželstva, 29,08 % vo forme registrovaného partnerstva alebo životného partnerstva a 3,29 % ako blízkej osoby v spoločnej domácnosti). Na otázku, či by uzavreli alebo plánujú uzavrieť partnerstvo alebo manželstvo v krajine, ktorá to párom rovnakého pohlavia povoľuje, odpovedalo 30,66 % respondentov a respondentiek, že tak plánujú urobiť. Až 77,2 % respondentov a respondentiek uviedlo medzi základnými problémami, ktorým LGBTI+ ľudia v súčasnosti čelia neexistenciu právneho uznania partnerstva párov rovnakého pohlavia.¹²

57. Výrazná väčšina členských štátov Rady Európy a členských štátov Európskej únie v súčasnosti právne uznáva zväzky párov rovnakého pohlavia. Ide o jasný trend vývoja smerom k poskytnutiu právnej ochrany párom rovnakého pohlavia a rešpektovania ich práva na ochranu súkromného života, na ktorý v kontexte európskeho konsenzu poukázal aj ESĽP (Fedotova a ďalší proti Rusku, GC, 2023, § 186). Spomedzi členských štátov Európskej únie umožňuje manželstvá párom rovnakého pohlavia 14 štátov (Belgicko, Dánsko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Španielsko a Švédsko). K týmto štátom sa pridalo Estónsko, ktoré schválilo legislatívu umožňujúcu manželstvá párom rovnakého pohlavia 20. júna 2023 s účinnosťou od 1. januára 2024. V Českej republike aktuálne prebieha legislatívny proces prijatia novely občianskeho zákonníka (zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákonník), ktorej cieľom je umožniť manželstvá párom rovnakého pohlavia, pričom návrh bol schválený v prvom čítaní

¹⁰ Agentúra Európskej únie pre základné práva: LGBTI Survey Data Explorer, dostupné na: <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2020/lgbti-survey-data-explorer>.

¹¹ Správa z celoslovenského prieskumu medzi LGBTI+ nebola v čase prípravy tohto podania ešte zverejnená. Dáta poskytla Stredisku Iniciatíva Inakosť.

¹² Tamtiež.

dňa 29. júna 2023. Na úrovni Rady Európy ide dokopy o 18 štátov (uvedené štáty Európskej únie a Island, Nórsko, Švajčiarsko a Veľká Británia).

58. Registrované partnerstvá alebo inú formu civilných zväzkov umožňuje 18 štátov Európskej únie (Belgicko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Írsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Portugalsko, Rakúsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko a Taliansko). Na úrovni Rady Európy je to dokopy 25 štátov (uvedené krajiny Európskej únie a Andorra, Čierna Hora, Lichtenštajnsko, Monako, San Maríno, Švajčiarsko a Veľká Británia).

59. Legislatívu upravujúcu právne uznanie párov rovnakého pohlavia teda nemá doposiaľ spomedzi krajín Európskej únie prijatú už len Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Poľsko a Rumunsko. Z týchto 6 krajín však Litva 23. mája 2023 v prvom čítaní prijala návrh zákona umožňujúceho civilné zväzky pre páry rovnakého pohlavia. Spomedzi 46 krajín Rady Európy 30 štátov v súčasnosti poskytuje možnosť právneho uznania párov rovnakého pohlavia. Legislatíva zabezpečujúca právne uznanie párom rovnakého pohlavia absentuje okrem Slovenska aj v Albánsku, Arménsku, Azerbajdžane, Bosne a Hercegovine, Bulharsku, Gruzínsku, Litve, Lotyšsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku¹³, Severnom Macedónsku, Srbsku, Turecku a na Ukrajine¹⁴. V súčasnosti však v 2 z týchto krajín, konkrétne v Litve a na Ukrajine, prebiehajú legislatívne procesy k prijatiu legislatívy umožňujúcej registrované partnerstvá alebo inú formu právneho uznania párov rovnakého pohlavia.

60. Absenciu právneho uznania párov rovnakého pohlavia v Slovenskej republike odporučili odstrániť aj medzinárodné mechanizmy monitorujúce implementáciu záväzkov z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré Slovenská republika ratifikovala. V roku 2019 Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva odporučil Slovenskej republike v súlade s článkom 2 ods. 2 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach uzákonenie registrovaných partnerstiev alebo civilných zväzkov, ktoré budú poskytovať rovnakú úroveň ochrany párov rovnakého pohlavia ako manželstvo.¹⁵ Odporúčania prijať právny rámec uznania párov rovnakého pohlavia boli Slovenskej republike adresované aj v rámci 3. cyklu Univerzálneho periodického hodnotenia v Rade OSN pre ľudské práva v roku 2019. Konkrétne odporúčania v tejto oblasti formulovali Island, Holandsko, Francúzsko.¹⁶

¹³ Situáciu vyhodnotil v máji 2023 ESEP ako porušenie čl. 8 Dohovoru. Pozri: Buhuceanu a ďalší proti Rumunsku, č. sťažnosti 20081/19, dostupné na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224774>.

¹⁴ Situáciu v júni 2023 vyhodnotil ESEP ako porušenie čl. 14 Dohovoru v spojení s čl. 8 Dohovoru. Pozri: Maymulakhin a Markiv proti Ukrajine, č. sťažnosti 75135/14, dostupné na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224984>.

¹⁵ E/C.12/SVK/CO/3, bod 15.

¹⁶ Odporúčania adresované Slovenskej republike počas tretieho kola Univerzálneho periodického hodnotenia Rady OSN pre ľudské práva, odporúčanie UPR 121/71 (neakceptované z dôvodu ústavnej definície

F. ZÁVER

61. Súčasným stavom absencie právneho rámca uznania a ochrany párov rovnakého pohlavia v Slovenskej republike dochádza podľa vyššie odôvodneného názoru Strediska k neplneniu pozitívneho záväzku Slovenskej republiky vyplývajúceho z čl. 8 Dohovoru a neoprávnenému zásahu do práva na ochranu súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy. Súčasný právny stav zároveň vytvára všetky predpoklady na konštatovanie porušenia čl. 12 ods. 2 Ústavy v spojení s čl. 19 ods. 2 Ústavy a čl. 14 Dohovoru v spojení s čl. 8 Dohovoru.

62. Záverom sa Stredisko domnieva, že náprava súčasného stavu absencie právneho rámca ochrany práv párov rovnakého pohlavia z dôvodu legislatívnej nečinnosti zákonodarcu v rozpore s pozitívnym záväzkom vyplývajúcim Slovenskej republike z čl. 8 Dohovoru a čl. 19 ods. 1 Ústavy, ako aj v rozpore so zákazom diskriminácie podľa čl. 14 Dohovoru a čl. 12 Ústavy, predstavuje naliehavý spoločenský záujem, hoci, ako už bolo vyššie konštatované z právneho hľadiska nie je potrebné hľadať naliehavý spoločenský záujem na realizáciu ústavného práva alebo princípu, ale na jeho obmedzenie. Naliehavosť potreby regulovať otázku, ktorá je predmetom primárneho petitu Návrhu je podčiarknutá vyvíjajúcou sa judikatúrou ESĽP v tejto oblasti, vývojom na európskej úrovni a odporúčaniami medzinárodných ľudskoprávných inštitúcií adresovaných Slovenskej republike.

63. Z uvedených dôvodov si Stredisko dovoľuje vyjadriť nádej, že Ústavný súd prijme návrh na ďalšie konanie a následne mu vyhovie. Stredisko zároveň verí, že informácie a analýza obsiahnutá v jeho nezávislom stanovisku pomôže Ústavnému súdu pri jeho rozhodovaní o návrhu a jeho meritórnem prerokovaní.

S úctou

PhDr. Silvia Porubánová
výkonná riaditeľka